

Група М-1

Предмет «Економічна теорія»

Урок 19-20

Тема: Інтернаціоналізація економіки як основа формування всесвітнього господарства. Формування інтеграційної стратегії України в умовах глобалізації

Мета: ознайомити здобувачів освіти із сутністю поняття інтернаціоналізації в умовах формування всесвітнього господарства; сутність інтеграції в період визначення стратегії розвитку України.

Для України необхідність визначення свого місця у світовій економіці є одним з найважливіших і дуже складних завдань.

Перенесення орієнтирів у зовнішньоекономічній сфері від завдань, що диктуються державним планом, до вимог і запитів світового ринку при найтяжчій кризі на ринку внутрішньому — завдання надзвичайно складне. Вирішувати його доводиться в умовах розпаду старих зовнішньоекономічних зв'язків. Але необхідність перебудови шляхів активної взаємодії зі світовим господарством сумніву не викликає. Наши труднощі зайкий раз підкреслюють необхідність уважно вивчати світовий досвід. Тим більше, що шлях від економіки замкнутої до економіки відкритої довелося в різний час пройти багатьом країнам світу, включаючи і ті, що нині є лідерами світового економічного розвитку.

Світове співтовариство містить у собі понад 160 національних, формально незалежних і самостійних економічних суб'єктів, кожний із яких спроможний впливати на напрямки розвитку. Всі країни мають свою історико-географічну, національну, релігійну і соціально-політичну специфіку, що в найрізноманітніших формах відбивається в соціально-економічних особливостях розвитку даної країни.

Світ поділений на різноманітні соціально-економічні системи, міжнародні угрупування, що відрізняються один від одного цілями, механізмами функціонування, ефективністю дії цих механізмів. Класифікація країн світового співтовариства провадиться на основі різноманітних критеріїв.

При найзагальнішому підході до класифікації країн світового співтовариства можна виділити три групи держав відповідно до специфіки господарських систем — країни з розвинutoю економікою, країни, в яких розвивається ринкова економіка і країни з неринковою економікою; три групи за рівнем розвинутості (низько-, середньо-, високорозвинені); нові індустріальні країни (НІК) Південно-Східної Азії і Латинської Америки; високоприбуткові, нафтоекспортуючі (Саудівська Аравія, Кувейт і ін.); найменш розвинуті країни (НРК), у тому числі найбідніші країни світу (Чад, Бангладеш, Ефіопія); різноманітні регіональні спілки й інтеграційні угруповання.

Світогосподарські зв'язки беруть свій початок у світовій торгівлі, що пройшла шлях від однічних зовнішньоторговельних операцій до довгострокового великомасштабного торгово-економічного співробітництва, коли постачання здійснюються в рамках виробничої кооперації міжнародними корпораціями. Зовнішньоторговельний обмін товарами — найважливіша складова частина світових економічних відносин. Показники, що характеризують зовнішньоторговельні обороти, такі як експортна квота (відношення вартості експорту до вартості валового внутрішнього продукту – ВВП), обсяг експорту на душу населення тощо., певною мірою характеризують рівень включеності країни в світогосподарські зв'язки, або ступінь «відкритості» економіки.

Світове господарство оформилося як система на рубежі XIX і XX ст. Історія його становлення невіддільна від історії промислової революції. До машинної стадії міжнародний поділ праці базувався на своїй природній основі — розходженнях у природно-кліматичних умовах країни, у їхньому географічному положенні, ресурсах і

енергетичних джерелах. Починаючи з машинної стадії залежність спеціалізації і кооперування від природної основи значно зменшується. Для стадії індустріального зростання характерна залежність спеціалізації від розвитку власне технологічного чинника.

З індустріальної стадії починається процес поступового переміщення центру ваги світогосподарських зв'язків із сфери обігу у сферу виробництва. І, як наслідок, нині важко знайти більш-менш значну галузь національного господарства, яка залежала б від міжнародного поділу праці.

Сфера міжнародного поділу праці безпосередньо охоплює всі структурні складові суспільного поділу праці. Міжнародний обмін опосредковує загальний поділ праці між сферами економіки (промисловість, сільське господарство), частковий — між галузями цих сфер, і одиничний, який поглибує пред- метну, технологічну і подетальну спеціалізацію. Поділ праці на міжнаціональ-ному рівні поглиbuється швидше, ніж на національному.

Перехід у 60-80-х рр. розвинутих країн на нову технологічну базу з переважанням інформаційних технологій супроводжувався бурхливим ростом світогосподарських зв'язків. Посилилася інтернаціоналізація відтворювальних процесів, причому в обох її формах: інтеграційній (через зближення, взаємопристосування національних господарств), і транснаціональній (через створення міжнаціональних виробничих комплексів).

Так, в усьому світі спостерігається стійка тенденція до регіональної інтеграції. У найбільш розвинутому Європейському інтеграційному співтоваристві (ЄС) у найближчому майбутньому передбачається завершити створення єдиного економічного простору капіталів, у рамках якого буде здійснюватися вільне пересування товарів, послуг і робочої сили. На створення північноамериканського загального економічного простору націлені США, Канада і Мексика. Андський загальний ринок як перспективу розглядають Болівія, Венесуела, Колумбія, Перу. Посилення міждержавної інтеграції характерно для країн Південно-Східної Азії, арабського світу, Африки і Центральної Америки.

Форми світових економічних відносин:

До числа найважливіших форм світових економічних відносин належать:

- міжнародна торгівля товарами і послугами;
- рух капіталів і закордонних інвестицій;
- міграція робочої сили;
- кооперація виробництва;
- обмін в галузі науки і техніки; валютно-кредитні відносини.

Безпосередня активна участь України в сучасних інтеграційних процесах об'єктивно зумовлена перевагами міжнародного поділу праці, а також потребою подолати штучну відокремленість нашої держави від світового господарства, до якої спричинили односторонній її розвиток у межах військово-мобілізаційної економіки СРСР, деформовані зовнішньоекономічна політика та механізми зовнішньоекономічної діяльності, нерозвинуті товарно-грошові відносини та національні ринки товарів, послуг, праці та капіталу.

Для ефективної і організаційно оформлененої інтеграції України в сучасні світогосподарські зв'язки необхідні такі передумови: **політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні**.

Основні політико-правові передумови інтеграції:

- політичне визначення України;
- забезпечення територіальної цілісності та створення адекватної системи національної безпеки;
- безумовне виконання міжнародних зобов'язань, особливо в сфері прав людини, запровадження прийнятної форми громадянства;
- перегляд існуючої практики політичних зв'язків з державами колишнього СРСР;
- пряма участь у регіональних і глобальних політичних процесах;
- формування відповідного законодавства і вироблення ефективних механізмів та інструментарію його виконання.

Економічні передумови інтеграції формуються завдяки таким чинникам:

- економічному та інституційному забезпеченню суверенітету;
- оцінці економічного потенціалу і напрямів структурної перебудови;
- розробленню та реалізації обґрунтованої програми переходу до ринкових відносин з пріоритетом роздержавлення й приватизації, соціального захисту населення;
- оцінці експортного потенціалу, виробленню експортно-імпортної стратегії та адекватного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- запровадженню національної грошової одиниці з включенням її в систему міжнародних розрахунків;
- розв'язанню проблеми зовнішньої заборгованості та розподілу активів колишнього СРСР шляхом відповідних переговорних процесів.

До основних соціально-культурних передумов інтеграції належать:

- відродження і виховання почуття власної гідності, створення умов соціально-культурної життєздатності народів України;
- формування сучасної, орієнтованої на світові пріоритети системи народної освіти;
- розвиток контактів з українцями, які проживають за межами України. Формування інфраструктурних передумов насамперед пов'язане з:
- розвитком транспортних комунікацій (морських, наземних, повітряних), необхідних для нормальної життедіяльності суверенної держави (національні авіакомпанії, флот, транспортні корпорації);
- розвитком сучасних інформаційно-комунікаційних систем з включенням їх до міжнародних систем.

Формуючи інтеграційну стратегію і тактику, слід враховувати особливості України як потенційної учасниці міжнародних економічних угруповань:

- відсутність досвіду державності, необхідність здобуття справжнього суверенітету;
- нерозробленість політико-правових регуляторів та інструментів;
- нерозвиненість ринкових відносин;
- інерція погіршення економічного стану;

Значний вплив на інтеграційну мотивацію та політику України справляють такі чинники:

- збіг періодів дезінтеграційних та інтеграційних процесів;
- розміщення в регіоні, що характеризується інтеграцією високого рівня;
- конкурентність щодо аналогічних інтересів країн Східної Європи;
- негативний досвід інтеграції в рамках СРСР і РЕВ.

Інтеграція України в світове господарство можлива різними, але водночас взаємопов'язаними шляхами:

- через активну та ліберальну зовнішньоекономічну політику; за рахунок формування середовища, сприятливого для іноземного підприємництва й інвестування та транснаціоналізації високомонополізованих підприємств;
- через укладання двосторонніх міждержавних економічних угод та участь у багатосторонніх міжурядових переговорах; за рахунок інтенсифікації східно-європейських інтеграційних процесів та формування передумов інтеграції в західноєвропейські інтеграційні структури.

На процеси включення України до сучасної системи світогосподарських зв'язків впливають конкретні внутрішньо- і зовнішньоекономічні фактори, що формуються в системі передумов, особливостей і шляхів інтеграції.

Серед внутрішньоекономічних факторів принциповим є перехід України до ринкової економіки, для чого потрібні розроблення і реалізація відповідної довгострокової програми. Така програма має, по-перше, враховувати сучасний соціально-економічний стан та особливості України; по-друге, бути адаптованою до еволюціонізуючого зовнішнього ринкового середовища; по-третє, спиратися на досвід переходу до ринкових відносин інших постсоціалістичних країн.

Домашнє завдання:

Законспектувати викладений вище матеріал, вивчити конспект. Дати відповіді на питання:

1. Тенденції зовнішньоторгівельної діяльності України в останні роки.
2. Зовнішньоекономічні фактори, що впливають на процес включення України до системи світогосподарських зв'язків.

Усі виконані завдання надсилайте на електронну адресу **gr.ev@ukr.net** з підписом у темі листа «ПІБ, № групи та назва навчальної дисципліни»